

HURDAYA ÇIKMAK

Süleyman S. İlker

Yaşantı / Bir Göz Hekiminin Bakışıyla

■ Kalın bir torbaya, hastanede lazım olabilecek eşyalarını koymuş, diğer elindeki sarı, eski bir bareti de aynı torbaya sığdırmaya çalışıyordu. “Onu almasan...” dedim. “İçinde kimlik gibi özel eşyalarım var ama...” dedi. Baretin kalın sert plastik dış iskeleti ile iç yüzeyinin arası çok kullanılmaktan yarılmış, arasında bir şeyler konabilecek kadar boşluk oluşmuştu. Hem bareti hem de torbayı almak-taki ısrarını görünce “Sana daha geniş bir torba getireyim.” diyerek arabama yöneldim. Aldığım büyük bir torbaya koyduk elindekileri. Kapıda onu uğurlayıp “Hakkını helal et kardeşim.” dedikten sonra, yardımımızla arabaya bindi. Kardeşi, “Sen hiç merak etme abi, söylediklerine harfiyen uyacağım.” diyerek karşılık verdi.

Özel otomobilimizle hareket ettik. Ondan başka, eşim ve annem de vardı arabada. Onlar arka koltukta, Güngör ön sağ koltukta oturmuştu. Evet, Güngör; hastam. Göz ameliyatı yapmak için onu Manisa’ya götürüyorum Gördes’ten. Yaşadığı bu ilçede herkes onu tanıyıp yaptığı işten dolayı. Kardeşiyle birlikte hurdacılık yapıyor ve atık topluyorlar. Bu sebepten üstleri başları eski ve kirli oluyor genelde. Hurda olarak topladıkları da çöp kutularına atılan plastikler; bulduklarını satmaya çalışıyorlar. Çöp kutularıyla hemhâl oldukları için de halk onlara mesafeli duruyor. Güngör, sara (epilepsi) hastası olan kardeşi Kamil’in hurdaya çıkmasına müsaade etmiyor. “Hurdaya çıkmak” deyimini onlardan öğrendim; kendi aralarında, yaptıkları işi böyle adlandırmışlar. Güngör, bu arada Kamil’e evden hiç çıkmamasını, kimseyle konuşmamasını tembih etmiş; ilaçlarını almayı unuttuğu zamanlarda, epilepsi nöbetini dışarıda geçirmesin diye.

Yetmişli yıllarda, bayram tatillerine geldiğimde, Güngör'ü ayakkabı boyama sandığının başında görürdüm; selamlaşırđık ve hâl hatır sorardık birbirimize. O günlerde sağlıklı ve gençti. Bu yolculuk, geçen yıllar içinde ailesi ve kendisiyle ilgileri bilgileri almak için vesile olmuştu. Üstelik merak ettiğim başka konular da vardı. "Ayda ne kadar kazanıyorsun Güngör?" dedim. "Dört yüz lira." dedi. İnanılacak gibi değildi. "Dün kırk elli kilo kadar plastik hurda sattım. Seksen milyon lira aldım." diye ekledi. Paradan söz ederken hâlâ liradan altı sıfır düşmemiş hâliyle konuşma alışkanlığını devam ettiriyordu. Aldığı seksen liranın otuz beşini, bakkal borcu olarak vermiş. Kardeşine -ameliyat olduğunda lazım olur diye- yirmi beş lira bırakmış, kalanı da kendisine kalmış. "Neden bu kadar az para ediyor topladığınız hurda?" diyorum. "İlçede bunu satın alan bir kişi var. Çok mal toplayamadığımız için, dışarıya doğrudan satamıyoruz. O da ne takdir ederse o kadar oluyor. Bu mal Akhisar'da olsa beş yüzden aşağı olmaz." diyor.

Sigara içtiğini biliyorum. "Peki, sigaraya nasıl para yetiştiriyor?" soruma, "Sigara alabilmemiz mümkün değil. Beş on liralık tütün alıp, sarıp içiyorum." diyor. "Hurda plastikleri yıkıyor musunuz?" diyorum. "Evimizin suyu kesik, karşıkı caminin şadırvanından alıyoruz suyu. Babam 1993'te öldü. Annem de ondan dört yıl sonra. Şu anda oturduğumuz bir odalı tek kat yer ev, aslında bir gecekondur. Burası arsa olarak görülüyor resmîyette. Babam sağ iken yaptı. O zaman zemini topraktı. Ben biraz para artırdım, beş kilo çimento, sonra tekrar..." "Torba mı?" diyorum. "Hayır kilo." diyor. "Böyle biriktirdiğim çimentolarla evin tabanını betonladım." diye ekliyor.

Gördes-Akhisar yolunun keskin dönemeçlerini Güngör'ü dinleyerek ve hızımı azaltarak alıyorum. Evlerinde, bir hayırseverin temin ettiği ikinci el çamaşır makinesi ve buzdolabı olduğunu hatırlıyor ve "Kullanıyor musunuz çamaşır makinesiyle buzdolabını?" diye soruyorum. "Geldiğinden beri hiç kullanmadık, elektrik parası olmasın diye. Su da yok zaten." Arabanın motoru ve yol sesinin de etkisiyle yanlış mı anlıyorum diye soruyu tekrarlıyorum. Şaşıyorum. "Yalnızca ev ışıkları kapalı hâlde televizyon izliyoruz." diye devam ettiriyor cümlelerini. Bu kadar darlık ve sıkıntı içinde yaşayan Güngör ve Kamil'in hayatının ayrıntıları, Güngör konuştuğunda açığa çıkıyor. Sorduğum sorular, iki kişilik acı bir hayatın kapısından girmediği sağlıyor: "1997'den beri hiç pazara çıkmadık. Meyve sebze nedir, tadını unuttuk. 1980'den beri de hiç kahvehanede çay içmedim, lokantada yemek yemedim. Yaşamaya çalışıyoruz. Maddî olarak durumun iyiye dostun var, yoksa yüzüne bakan yok. Aslında beş kardeşiz. Biri dışarıda. Aileler ve insanlar bazen yukarı çıkar bazen düşer. Diğer kardeşlerim senede bir, bayramda ararlar. Bir de işleri düşerse. Eskiden biz iyi iddik, onlar düşküdü. Şimdi tersi hâldeyiz. Hurda topluyoruz diye bizi hakir görüyorlar."

Bu cümleler karşısında hayret ve üzüntüm birbirine karışıyor. Güngör'ü uzun yıllardır tanıdığım ve zaman zaman karşılaşip görüştüğümüz için onun ne kadar haysiyetli, vatansever bir insan olduğunu biliyorum. Hakında daha önce iki yazı yazmıştım mahallî gazetede. Atıklar arasında bir bayrak, bir kitap veya Atatürk fotoğrafı bulsa alır, korur, bir yerlere asar veya kullanmaları için başkalarına verir. Bayrağa, Ata'ya ve vatana vefasızlık edenlere de içinden buğzeder, üzülür. Gözleri iyi görmediği için kötülükleri pek görmez ama sesleri duyar. Bir gün, kendisine yiyecek bir şeyler veren kişinin daha o uzaklaşmadan, verdiği şey ile ilgili olarak yakındakilere söylediği sözü duymuş ve o günden sonra da aynı ve nakdi hiçbir yardımı kabul etmemiş. Hâlâ da kabul etmiyor.

Gözü yolun ötelerinde, bana doğru hiç bakmadan “Bak!” dedi, “Şu üstümdeki fermuarlı yün kazak ile ayağımdaki siyah kadife pantolonu siz vermiştiniz. Bu giydiğim ayakkabıyı da çöpten buldum. Çorabım da öyle. Yıkadım, giyiyorum.”

Gördes'ten Akhisar'a doğru kıvrıla kıvrıla gidiyoruz. “Bu yolu ben yıllarca yaya olarak kat ettim.” dedi sohbetimiz biraz duraklayınca. “Anlamadım, neden; yaya olarak nasıl gittin?” dedim. “Hurda için.” dedi. “Plastik ve metal toplamak için bu yolu yedi sekiz sene öncesine kadar on on beş yıl, yaz kış, haftada iki üç defa kat ettim. Yolun Sındırgı-Akhisar ayrımına kadar, yaklaşık elli kilometre. Giderken sağ kenarı, dönüşte karşı tarafın hurdalarını topladım!” diyor. İnanamadım. “Kaç saat sürüyordu” dedim hayretle. “Dokuz on saat.” dedi. “Nasıl tahammül edebildin bu kadar yol yürümeye?” dedim. O bana tek kelimelik bir cevap verdi: “Umut!”

Sonra, o umut kelimesinin ardından şunları söyledi: “2012-2018 arasında kardeşim ile benim yeşil kartım iptal olmuş. Kardeşimin bir sağlık meselesi için sağlık ocağına başvurduğumuzda yeşil kartlarımızın iptal edildiğini öğrendik. Neden diye sorduk; siz maaş alıyormuşsunuz, onun için dediler. Hayır, bizim hiçbir maaşımız yok, senede bir iki defa kaymakamlık elli, yüz, iki yüz lira verir, hepsi o. İlgili memur beni bir buçuk saat beklettikten sonra, bilgisayar kayıtlarından, herhangi bir maaşımızın ve gelirimizin olmadığına ikna oldu da yeşil kart vizemiz açıldı.”

Güngör konuştuğu bir hekim olarak utanıyorum; merakla evde ne yiyip içtiklerini soruyorum. “Ekmek ve soğan varsa bize yeter!” diyor öylesine bir tok gözlülükle. İsrarlı sorularım üzerine kardeşinin biraz yemek yapmasını bildiğini, mercimek, kuru fasulye ve bulgurun temel gıdaları olduğunu, evlerine sebze meyvenin hemen hemen hiç girmediğini öğreniyorum. Güngör, konuşma kanalları açılmış bir radyo gibi devam ediyor: “Ben bu ilçede doğmuşum. Bebekken anne ve babam Borlu'ya taşınmışlar. Annem beni düşürmüş ve göğsüm çökmüş. Bu çocuk ölüyor herhâlde diye

nüfusa yazdırmamışlar. Benden sonra doğan kız kardeşimle birlikte, yedi yaşlarımda, ikiz diye nüfusa yazılmışım yani esas yaşımdan dört yaş küçük görünüyorum resmîyette. Amcalarımın Borlu'da babamın yaptığı eve el koymaları üzerine, tekrar ilçemize geri dönmüşüz.”

Anlattıkları karşısında, “Hayatınız çok çileli geçmiş Güngör!” diyorum. “Biz hiç yaşamadık ki...” diyor. “Hiç mutlu günümüz olmadı ki...” diye ekliyor arkasından. Bunlar arabesk bir şarkının acı veren cümleleri değil. Güngör ve Kamîl'in hayatının tam içinden doğmuş gerçek cümleler.

Güngör okuryazar, okumayı da seviyor ancak doğuştan kısmi kataraktı olduğu ve sonraki yaşlarda da ilerlediği için okuyamaz hâlde. “İlkokulu bitirdin değil mi?” diyorum. “Hayır, okula sadece 15 gün gitmişliğim var.” diyor. “Nasıl olur? Zor da olsa okuduğunu biliyorum.” diyorum. O devam ediyor anlatmaya: “Kendi kendime öğrendim. İlkokul çağına geldiğimiz hâlde babam bizi okula göndermedi. Bir ihbar üzerine jandarma eve geldi. Benim okula gitmemi sağladı. Kız kardeşimle benim nüfus cüzdanımız bile o zaman çıkarıldı. Öğretim döneminin son zamanları olduğundan ancak o kadar gidebildim. Sonra okullar kapandı. Biz de kendimizi yine tütün tarlasında bulduk. Bir daha arayan soran olmadığı için de okul faslı bir daha açılmadı hayatımızda.”

Bir Yeşilçam filmi değil bu, duyguları ve merhameti istismar edecek kurgu cümleler de değil Güngör'ün anlattıkları. Yaşanmışlıklar ve ne yaşadılarsa yalnızca kendileri biliyor... Biraz daha sormak istiyorum: “Annen baban sağken de bu kadar darda mıydınız, ziraat yapar mıydınız, tarlanız var mıydı?” Yine başı ilerde, görebildiği kadarıyla yola bakarak “Çocukken tütün tarlalarında yevmiye ile çalıştık. Hatta kendimiz tütün yaptık. 1970'li yılların başlarında, bir sene o zamanın parası ile 350 bin lira tütün parası aldı babam; sonra işler bozuldu işte, kumar oynuyordu çünkü. Biz de hurdaya çıkmaya mecbur kaldık!”

Zihnimin büyüteci “Hurdaya çıkmaya mecbur kaldık.” cümlesini yakınlılaştırdı gözlerimin önüne önüne; aheste gittiğimiz Gördes-Manisa yolunu tamamlayıp doğruca Celal Bayar Üniversitesi Hastanesine girdik. Göz kliniğindeki nöbetçi hekim arkadaşlarımı ve hemşireleri önceden bilgilendirdiğim için Güngör'ü müstakil bir odaya yatırdık. Nöbetçi hekim ve diğer çalışanlara, “Hastamıza özen göstermeliyiz; ilginizi, sevginizi esirgemeyeceğinizi biliyorum.” diyorum.

Sonrasında, iki gün ara ile doğuştan gelen ilerlemiş kataraktlarını ameliyat ettim. Ameliyat sonrası kontrollerimiz sırasında göz kliniğinin en genç asistanı şu soruyu sordu bana: “Hocam, Güngör Bey ameliyattan sonra da hurdaya çıkmaya devam edecek mi?”